

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. IV. An omittens ex causa voluntaria, peccet non solùm quando apponit causam, sed etiam quando de facto omittit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

negatio difformitatis cum præceptis aliarum virtutum: unde potest studio talis bonitas moralis non convenire, vel ratione contrarietatis cum regulis studiositatis, vel ratione difformitatis cum regulis aliarum virtutum: quando primo modo non convenit, malitia contra studiositatem reperitur in actu studij; quando autem secundo modo, est in tali actu negatio bonitatis moralis virtutis studiositatis, non verò malitia contra hanc virtutem.

137. Dices: Bonitas moralis studiositatis consistit in conformitate cum regula illius: Ergo si studium in illo casu est conforme tali regulæ, gaudet bonitate morali studiositatis; & si non conformatur illi, est malus malitiâ oppositâ tali virtuti.

Respondeo primò, bonitatem moralem petere formalem conformitatem actûs cum regulâ; ut autem actus malus non sit, sufficere materialem conformitatem, quia hæc sola præcipitur. Cæterum quando studium influit in omissionem culpabilem, est solùm materialiter conforme regulæ studiositatis, & idè nec est bonum bonitate morali studiositatis, nec malum malitiâ illi oppositâ.

Vel secundo respondeo, ad bonitatem moralem studiositatis requiri conformitatem cum regula illius directè, & de connotato negationem difformitatis cum præceptis aliarum virtutum: unde licet voluntas studendi sit in casu allato conformis regulis studiositatis, non gaudet tamen honestate morali illius, quia est difformis regulæ religionis.

§. IV.

Corollaria notatû digna.

138. EX dictis intelliges actum qui est causa omit-
tendi, & ipsa ommissionem, non solùm unum specie, sed etiam numero peccatum moraliter reputari; nisi aliàs actus, qui est causa omit-
tendi, ex sua specie & objecto sit malus; unde in confessione non est necesse explicare actum ex quo causatur ommissio, si ex sua specie & objecto non sit malus, sed sufficit ipsam actûs debiti ommissionem declarare.

Patet hoc corollarium: Nam ita se habent actus qui est causa omit-
tendi, & ipsa ommissio, sicut actus interior voluntatis, & actus exterior ab eo causatus, vel sicut imperium, & actus imperatus: Atqui actus interior & exterior non sunt duo numero peccata, sed ex illis unum numero peccatum in genere moris confurgit, quod in interiori incipit, & in exteriori consummatur, ut in tractatu de moralitate actuum humanorum visum est: item imperium & actus imperatus, v. g. intentio & electio, moraliter loquendo unum tantùm numero peccatum censentur; quia ubi sunt multa propter unum, præsertim in moralibus, non censentur esse nisi unum, ut docet D. Thomas in 2. dist. 42. qu. 1. art. 1. his verbis: *Contingit esse actus plures secundum quod ad genus nature referuntur, qui tamen sunt unum secundum quod in genere moris considerantur; ut patet in eo qui furatur, quia omnes actus ejus qui ad finem furis ordinantur; peccatum sunt, cum mala intentione fiant; qui possunt valde multi esse, & tamen omnes computantur ut unum peccatum; quia non habent rationem peccati, nisi secundum quod per unam voluntatem in unum per-
versum finem ordinantur.* Ergo actus qui est cau-

Dist. 7.
art. 1.

A sa omit-
tendi, & ipsa ommissio, unicum numero peccatum moraliter reputatur.

Ex quo inferes, quod licet actus, qui est causa omit-
tendi, materialiter & in esse physico commissio sit, utpote actus realis & positivus; formaliter tamen & in esse moris, seu in ratione peccati, non debet dici commissio, sed ommissio. Ratio est, quia ut jam ostendimus, prædictus actus constituit unum peccatum cum ommissione: Sed peccatum per omissionem constitutum, absolute est peccatum ommissionis, & non commissionis: Ergo & actus qui est causa omit-
tendi, moraliter & in esse peccati consideratus, non est commissio. Unde si absolute de prædicto actu queratur, an sit ommissio vel commissio? congruè respondebitur esse commissionem, & non omissionem. Si autem inquiretur, quodnam peccatum sit? respondendum est, esse peccatum ommissionis, & non commissionis.

ARTICVLVS IV.

*An omit-
tens ex causa voluntaria, peccet non
solum quando apponit causam, sed etiam
quando de facto omittit?*

§. I.

*Præmittitur quod apud omnes est certum, &
difficulus resolvitur.*

SVPPONIMVS tanquam certum, quod omit-
tens actum debitum peccat, cum voluntariè apponit causam omissioni culpabili, etiam si de facto non sequatur ommissio: v. g. ille qui horâ matutinâ somno se tradit, prævidens quod non evigilabitur usque ad vesperam, subindeque quod sacrum omittet, peccat cum voluntariè somno se tradit, etsi fortè postea contingat ipsum ab aliquo evigilari, & sacrum non omit-
tere. Nam voluntas expressa omit-
tendi actum debitum verè est peccatum, etiam si de facto non subsequatur ommissio: sicut voluntas furandi, vel occidendi, peccatum est, quamvis de facto nec furtum, nec homicidium sequatur: Ergo pariter voluntas interpretativa aut virtualis omit-
tendi actum debitum, peccatum erit, quamvis non sequatur ommissio de facto. Atqui (subsumo) qui dat causam omissioni culpabili, virtualiter & interpretativè vult ommissionem: Ergo peccat cum dat causam omissioni culpabili. Unde solùm difficultas est, an etiam peccet quando de facto ponitur ipsa ommissio: cum enim interdum non sit tunc sui compos, & careat usu rationis & libertatis, ut patet cum quis instante præcepto audiendi missam, dormit, vel ebrius est; videtur esse incapax peccandi, & ipsa ommissio non videtur posse esse in seipsa formaliter peccatum, sed duntaxat in sua causa, in qua est voluntaria. Ita sentiunt ex antiquis D. Bonaventura, A lensis, Major, Paludanus, & ex Recentioribus Curiel, Vazquez, Granada, & alij. Nihilominus

Dico: Ommissio in somno contingens, verè imputatur ad culpam, tempore quo instat præceptum, & non solùm est effectus peccati. Ita communiter docent nostri Thomistæ, quibus subscribunt Suarez, Valentia, Salas, Lorca, & plures alij.

Probatur primò conclusio autoritate divi Thomæ, qui eam pluribus in locis docet, præsertim 2. 2. qu. 79. art. 3. ad 3. his verbis: *Dicunt*

139.

140.

141.

quidam quod tunc incipit peccatum omissionis, A
quando aliquis se applicat ad actum illicitum &
impossibilem cum illo actu ad quem tenetur.
Sed hoc non videtur verum: quia dato quod exci-
taretur per violentiam, & iret ad matutinas,
(affert in exemplum aliquem qui sero se inebriavit,
& non potest surgere ad matutinas, ut
debet) non omitteret: unde patet quod procedens
inebriatio non fuit ommissio, sed omissionis causa.
Unde dicendum est, quod ommissio incipit ei imputari
ad culpam, quando fuit tempus operandi,
tamen propter causam precedentem, ex qua ommissio
sequens redditur voluntaria. Quibus verbis

S. Doctor non solum conclusionem nostram expressit, sed etiam rationem fundamentalem ipsius insinuavit. Nam ut aliquid sit in se formaliter peccatum, sufficit quod indirecte & in sua causa liberum & voluntarium sit: Sed ommissio facti, contingens in somno, indirecte & in sua causa voluntaria est; cum supponamus omitterentem, quando se somno dedit, illam praevidisse: Ergo illa in se formaliter peccatum est, subindeque omitterens non solum peccat quando apponit causam, sed etiam quando de facto omittit, etsi tunc dormiat, & sui compos non sit. Minor & Consequentia patent: Major autem, in qua est difficultas, variis exemplis declaratur & suadet. In primis enim pollutio nocturna in somno contingens, licet non sit in se formaliter libera & voluntaria, quia tamen est libera & voluntaria in sua causa, puta in turpi cogitatione, vel in tactu impudico, aut alio consimili actu, peccatum est, ut docet S. Thomas 3. p. qu. 80. art. 7. Item si quis voluntarie se inebriet, aut somno committat, praevidens quod in ebrietate vel in somno faciet homicidium, non solum peccat quando dat causam, sed etiam quando de facto occidit, quamvis tunc nullam habeat libertatem formalem: quia scilicet talis occisio in sua causa libera & voluntaria est: unde si occidat clericum, manet excommunicatus, ut docet Glossa in cap. *Mulieres* de sentent. excom. Paludanus in 4. dist. 18. qu. 3. art. 2. Sylvester verbo *excommunicatio* num. 3. & alij. Similiter si virgo eo animo se inebriet, aut somno committat, ut ebria vel dormiens a viro defloretur, non solum peccat quando se inebriet, vel somno committit, sed etiam in ipsa defloratione; cum per illam amittat irreparabiliter virginitatem, quae extra matrimonium non nisi per peccatum amittitur, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 252. art. 3. & in 4. dist. 33. qu. 3. art. 1. Denique quando aliquis peccat ex ignorantia, actus peccati est solum indirecte voluntarius, & in sua causa, nempe in ignorantia: Ergo ad peccatum sufficit voluntarium indirectum & in causa.

442. Confirmatur: Non plus voluntarij requiritur ad peccandum, quam ad merendum, vel ad valide recipiendum aut conficiendum sacramentum: Sed ad merendum, & ad recipiendum aut conficiendum valide sacramentum, sufficit voluntarium indirectum & in causa: Ergo & ad peccandum. Major patet: Minor probatur quoad primam partem. Martyr in instanti mortis meretur coronam martyrij, aut saltem in eo instanti in quo vulnus lethale recipit, in quo tamen multoties potest esse privatus rationis usu ex inflato vulnere; ex eo autem meretur, quia voluntarie sustinuit sibi vulnus illud infligi: Ergo ad merendum sufficit voluntarium indirectum & in causa. Quoad secundam partem etiam suadetur:

Si aliquis habeat intentionem suscipiendi baptismum, & ea non retractata incidat in amentiam, & sic baptizetur, validum recipiet sacramentum, & vere baptizatus erit. Item Sacerdos, qui animo celebrandi accedit ad altare, & mente distractus, ac sine advertentia, verba consecrationis profert, vere conficit sacramentum, ut communiter docent Theologi; & nihilominus illa prolatio non est formaliter libera in se, sed tantum virtualiter vel in causa, quia libertas formalis nequit esse sine formali advertentia: Ergo ad valide recipiendum vel conficiendum sacramentum, sufficit voluntarium indirectum & in causa.

143. Probatur secundo conclusio ex duplici absurdo & inconvenienti, quod sequitur ex adversa sententia. In primis enim si omittere sacrum tempore somni ex causa voluntaria, non esset in se formaliter peccatum, sed duntaxat peccati effectus, non esset etiam peccatum velle sic omittere, & talem omissionem desiderare: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor patet, Sequela Majoris probatur. Effectus peccati, qui in seipsis peccata non sunt, sed tantum in sua causa, licite possunt desiderari; licet enim mulieri, quae per adulterium concepit, desiderare partum, quamvis sit effectus peccati adulterij, & peccatum in illo. Item licet ei qui contra Ecclesiae praeceptum comedit carnes feria sexta, desiderare nutriri ex illis & augeri, quamvis huiusmodi nutriri & augmentatio sint effectus comestionis peccaminosae: Ergo si ommissio facti, tempore somni ex causa voluntaria contingens, non sit in se formaliter peccatum, sed tantum effectus peccati, licite desiderari poterit.

144. Deinde si talis ommissio non esset in se formaliter peccatum, sed tantum in sua causa, non esset necessarium illam in confessione explicare, sed sufficeret exprimere causam ex qua secuta est: At hoc dici nequit, cum sit contra communem usum & poenitentium timoratae conscientiae, & prudentium Confessariorum, qui de huiusmodi omissionibus externis, post manifestationem affectuum, solent interrogare poenitentes: Ergo &c.

145. Probatur tertio conclusio: Si esset lata excommunicatio adversus eos qui non audiunt missam in die festo, nullus eam incurreret propter solam volitionem non audiendi, nec propter solam causae appositionem, sed tantum quia tempore quo obligat praeceptum, non poneret actum debitum, seu non audiret sacrum: Ergo cum excommunicatio incurrat propter peccatum completum, consummatum, & perfectum, tunc esset formaliter & complete peccatum omissionis, non vero quando voluntarie poneretur causa illius.

146. Denique suaderi potest conclusio: Iste actus, *Volo omittere sacrum in die festo, cum fuero somno aut ebrietate correptus*, malus & peccaminosus est: Ergo & ipsa ommissio facti, in somno aut ebrietate voluntaria contingens, peccaminosa erit. Antecedens est certum: Consequentia vero probatur. Bonitas & malitia actus voluntatis, dependet ex objecto, seu ex re volita; unde repugnat aliquem actum voluntatis habere malitiam, nisi res, directe vel interpretative volita, mala sit: Sed objectum huius actus, *Volo omittere sacrum in die festo, cum fuero somno aut ebrietate correptus*, est ipsa ommissio facti, in somno aut ebrietate voluntaria contingens: Ergo

Ergo si talis actus sit malus & peccaminosus, A ipsa quoque omisso sacri in somno aut ebrietate voluntaria contingens, mala & peccaminosa erit, subindeque peccatum, & non solum peccati effectus

s. II.

Solvuntur objectiones.

147. **O**BJICES primò: De ratione actualis peccati est libertas actualis: At omisso in somno eveniens, non est actualiter libera: Ergo nec actuale peccatum. Major videtur certa: quia peccatum eatenus est peccatum, quatenus est voluntarium & liberum: Ergo nequit esse actuale peccatum sine libertate actuali. Minor autem probatur multipliciter. Primò, illud est actualiter liberum, quod est actu in hominis potestate quoad esse & non esse: At omisso in somno non sic subjacet hominis potestati: Ergo non est actu libera. Secundò, Absque actuali iudicio rationis non stat actualis libertas: At in somno non est actu iudicium rationis: Ergo nec est libertas actualis. Tertio, Libertas non convenit intrinsicè omissioni exteriori, sed extrinsicè per denominationem ab actu interiori voluntatis intrinsicè libero: At in somno nullus existit actus voluntatis interior, intrinsicè liber: Ergo nec omisso exterior esse potest actu libera per denominationem extrinsecam.

148. Respondeo distinguendo Majorem: de ratione actualis peccati est libertas actualis, in se vel in causa, concedo Majorem: in se semper, nego Majorem: ut enim in prima probatione conclusionis ostendimus, & variis exemplis declaravimus, ut aliquid sit formaliter & actualiter peccatum, sufficit quod indirectè & in sua causa voluntarium sit & liberum. Similiter distinguo Minorem: omisso in somno eveniens non est actualiter libera, in se, concedo Minorem: in sua causa, nego Minorem. Ad cujus primam probationem, quatenus distinctioni traditè obstatere potest, respondeo veram esse Majorem de actu libero in se, falsam autem de libero solum in causa; ad hoc enim sufficit fuisse in hominis potestate ponere & non ponere causam, etsi causâ semel positâ non subit ejus potestati quoad esse & non esse: cum enim hæc impotentia ex causa homini libera & voluntaria oriatur, obstatere nequit actualiter libero in causa, etsi obstat actualiter libero in se.

Ad secundam probationem distinguo Majorem: absque actuali iudicio rationis non stat actualis libertas, in se, concedo Majorem: actualis libertas in causa, & per denominationem ab illa, nego Majorem; ad hunc enim modum libertatis sufficit præcessisse iudicium indifferens ad liberam volitionem causa: & concessa Minori, distinguo Consequens distinctione Majoris.

Ad tertiam concessa Majori, distinguo Minorem: in somno nullus existit actus interior voluntatis, existentia physicâ, concedo Minorem: existentia morali, nego Minorem, & Consequentiam. Nam licet actus voluntatis, quo fuit volita causa omissionis, non existat physicè in somno, existit tamen moraliter, quatenus prius extitit, & retractatus non est, & ab illo sic existente denominatur omisso peccaminosa & libera per denominationem extrinsecam.

149. Instabis: Ex hac doctrina & solutione sequitur omissionem contingentem in somno, solum

Tom. III.

esse peccaminosam in causa, non verò in seipsa: Sed hoc non est dicendum, aliàs incidemus in sententiam quam impugnamus, cum Adversarij non negent talem omissionem esse peccatum in causa, sed tantum in se ipsa: Ergo &c. Sequela Majoris probatur: Eatenus aliquid est peccatum, quatenus est voluntarium: Ergo si omisso contingens in somno non sit voluntaria in se, sed in sua causa, non erit peccaminosa in se, sed tantum in causa.

Respondeo distinguendo sequelam Majoris pro secunda parte: sequitur esse peccaminosam solum in causa, non verò in seipsa, à se, concedo sequelam: non verò in seipsa, à causa denominante, nego sequelam Majoris; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Magnum igitur inter nostram & Adversariorum sententiam discrimen intercedit: Adversarij enim taliter docent omissionem esse peccaminosam in causa, quòd denominatio peccati sistat in causa, nec transeat à causa ad omissionem in se, secundum quod à statu intra causam distinguitur: nos verò non ita, sed dicimus denominationem peccati non sistere in causa, sed transire ad omissionem in se, hoc est quatenus à causa distinguitur; non ita quod ipsi in se conveniat malitia à se, sed quod ipsi conveniat malitia in se, dependenter à causa, in qua libera & voluntaria est.

Objicies secundò, & simul instabis contra præcedentem doctrinam: Non minor libertas requiritur ad peccandum, & demerendum, quam ad merendum: Sed ad merendum non sufficit libertas in causa; aliàs posset dormiens, per actum quem ex causa voluntaria exercet, in somnis mereri: Ergo neque hujusmodi libertas sufficit ad peccandum.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem: nam etiam ad meritum sufficit libertas virtualis & in causa, si detur respectu actus boni: David enim dum actu vulneravit lapide Philisthæum, actu meruit, etiam si infixio illius vulneris non fuerit ei libera in se ipsa, sed tantum in sua causa, nempe in emissione lapidis; semel namque jacto lapide, non amplius fuit in potestate ejus Philisthæum non vulnerare. Eodem modo si quis dormiens exerceat ex causa voluntaria actum circa bonum objectum, nullâ circumstantiâ vitiatum, & qui in vigilia fuerit per se intentus, satis probabile est posse talem actum denominari bonum & meritorium extrinsicè à bonitate & merito ipsius causæ, ut insinuat S. Thomas qu. 28. de veritate art. 3. ad 7. Si quis etiam se traderet somno, cum voluntate patiendi martyrium, & postea durante somno in odium fidei occideretur, tunc mereretur coronam martyrij, quia intentio illa moriendi pro Christo, moraliter tunc perseveraret, neque per somnum inerrumperetur.

Objicies tertio: Si ebrius aut dormiens ratione actus præcedentis possit in somno & ebrietate peccato commissionis aut omissionis peccare, poterit etiam sacerdos ebrius aut dormiens conficere sacramentum, si ante somnum aut ebrietatem habuerit intentionem consecrandi, & faciendi quod facit Ecclesia: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud. Sequela probatur: Non minor requiritur libertas ad peccandum, quam ad conficiendum sacramentum: Ergo si libertas in causa sufficiat ad peccandum, sufficiet etiam ad validè consecrandum:

D d d

- Sed verba consecrationis in somno prolata, sunt libera in causa, si ante somnum præcessit intentio consecrandi; cum illa in somno moraliter perseveret, & per illum non interrumpatur moraliter, ut ex supra dictis patet: Ergo &c.
154. Respondet Suarez tomo 3. in 3. p. disp. 13. sect. 3. concl. 1. negando sequelam: quia (inquit) actio conficiens sacramentum debet esse humana: prolatio autem verborum, à sacerdote ebrio aut dormiente procedens, non est actio humana, quamvis intentio ea proferendi somnum aut ebrietatem præcesserit; & idè verum sacramentum non potest conficere.
155. Sed hic Author non loquitur consequenter ad sua principia: Primò quia hic nobisileum fatetur, quod quamvis homo in somno aut ebrietate rationis compos non sit, potest tamen actionem exteriorem peccaminosam efficere, & consequenter humanam, ab interiori actu ante somnum aut ebrietatem habito, & in somno aut ebrietate moraliter perseverante, imperatam: Ergo prolatio verborum, ab ebrio aut dormiente facta, non idè validum sacramentum non conficit, quia actio humana non sit, nec ab intentione præcedente ut effectus procedat.
156. Secundò, quia tomo 2. de religione lib. 1. de honestate voti cap. 10. docet quod verba promissiva in somno aut ebrietate prolata, verum votum & obligationem inducunt, si ante somnum aut ebrietatem voluntas se illis verbis obligandi præcesserit: Sed ut promissio obligatoria sit, debet esse actio humana, & ab intentione obligationis inducendæ procedere: Ergo promissio exterior, facta in somno aut ebrietate, est actio humana, & moraliter procedit à voluntate somnum antecedente; & consequenter prolatio verborum sacramentalium, facta in somno aut ebrietate, humana actio esse potest, & ab intentione conficiendi sacramentum, quæ somnum antecessit, moraliter procedere.
157. Ratio ergo cur verba à sacerdote ebrio aut dormiente prolata, non possint verum sacramentum conficere, etsi ante somnum aut ebrietatem intentionem illud conficiendi habuerit, ex voluntate Christi petenda est, qui licet prolationem verborum voluntariam solum in causa, ad dignitatem sacramenti elevare potuerit, id tamen noluit: tum ob reverentiam debitam sacramentis: tum etiam quia oportuit sacramenta confici à ministro, cum morali certitudine materiæ debitæ; in somno autem aut in ebrietate talis certitudo esse nequit: quamvis enim ante somnum, panem, & vinum pro conficiendo Eucharistiæ sacramento prope se relinqueret, postea in somno existens, aliam posset materiam applicare, & verba supra illam proferre. Ob hæc ergo & alia inconvenientia, etsi verborum prolatio, à dormiente aut ebrio facta, actio humana esse possit, subindeque ad sacramentum sufficere, de facto tamen ad hoc à Christo instituta & elevata non fuit.
158. Addunt Salmanticenses hæc disput. 5. dubio 6. §. 5. sacramenta ex parte formæ consistere in verbis, quæ formaliter sint verba humana: illa verò quæ dormiens, ebrius, vel amens proferunt, non esse verba formaliter, defectu actualis significationis, sed duntaxat materialiter, sicut verba prolata à pica, vel à pstraco, & idè non posse sacramentum conficere. Ex quibus patet solutio argumenti propositi: Respondetur enim negando sequelam Majoris. Ad cuius probationem dicendum est, non idè verba à dormiente aut ebrio prolata, non posse sacramentum conficere, quòd sufficientem libertatem habere nequeant, sed quia vel à Christo instituta & elevata non sunt; vel quia defectu actualis significationis, non sunt formaliter verba, sed tantum materialiter.
- Objicies quartò: Sequitur ex nostra sententia posse hominem justificari aut justum esse eodem temporis momento, quo peccat mortaliter exteriori omissione: Sed hoc videtur absurdum: Ergo &c. Sequela probatur: Ille qui voluntariè dedit causam omissioni culpabili, potest pœnitere eo tempore quo sequitur præcepti omisso; vel paulò ante, subindeque per pœnitentiàm justificari: Ergo si tunc peccet mortaliter peccato omissionis, eodem temporis momento poterit esse justus, & peccare mortaliter, subindeque simul in gratia & in peccato existere.
- Respondeo negando sequelam Majoris. Ad cuius probationem dicendum, illum, qui voluntariè dedit causam omissioni culpabili, non peccare peccato omissionis, si eo tempore quo sequitur præcepti omisso, vel paulò ante, de causa omissioni culpabili data ipsum pœnituerit: quia retractatà per pœnitentiàm causà effectus peccaminosi, & ejus voluntate, talis effectus, dum postea sequitur, non est voluntarius, sed potius involuntarius, ratione retractationis, & sic non est peccatum.
- Dices cum Vazque: Demus hominem illum sine pœnitentià obdormire, & in ipso somno antequam omisso peccaminosa sequatur, Deum illi gratiam infundere, & postea prædictam omissionem sequi; in hoc saltem casu sequitur hominem illum justificari, aut esse justum, eodem temporis momento quo peccat mortaliter exteriori omissione; cum in tali casu causam quam voluntariè dedit omissioni culpabili, per pœnitentiàm non retractaverit.
- Sed negatur sequela. Ad cuius probationem responderetur ipsam gratiæ infusionem, quæ fieret in somnis, fore tunc virtualem retractationem præcedentis voluntatis peccaminosa, quæ homo dedit causam omissioni culpabili, & idè etiam in tali casu omissionem, secutum reddi ex vi hujus virtualis retractationis involuntariam, & per consequens non esse peccatum.
- Ex dictis in hoc articulo intelliges, quod licet culpa omissionis incipiat imputari eo tempore quo quis liberè dat causam omissioni, completè tamen & perfectè non imputatur, nisi eo tempore, quo instat præceptum operandi, & omittitur actus debitus: sicut licet ille qui vult occidere aut mœchari, statim in corde suo incipiat esse homicida aut mœchus, juxta illud Christi Matth. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo*, completè tamen & perfectè non censetur esse homicida, vel adulter, donec re ipsa furtum vel adulterium commiserit. Unde aliqui dicunt, quod quando voluntariè ponitur causa omissionis culpabilis, est peccatum omissionis quoad affectum; cum verò instante obligatione præcepti affirmativi omittitur actus debitus, tunc est peccatum omissionis quoad effectum. Ex quo facile intelliges quid velit divus Thomas loco in prima probatione conclusionis adducto, dum negat peccatum omissionis incipere, quando aliquis se applicat ad actum illicitum, & impossibi-

bilem cum illo ad quem tenetur: nam ibi non loquitur de peccato omissionis in affectu, sed in effectu, & de illo asserit non incipere nisi quando ommissio actualiter ponitur; cum quo tamen fiat quod incipiat in affectu formali aut interpretativo, quando aliquis se applicat ad actum impossibilem cum illo ad quem tenetur; & hoc satis insinuat ibidem, dum ait, quod ommissio incipit imputari ad culpam quando est tempus operandi, propter causam tamen precedentem, ex qua ommissio sequens redditur voluntaria: si enim ex antecedenti volitione ommissio est voluntaria, ex eadem etiam est culpabilis.

164. Si autem quæras, quas omissiones velit quis implicite & virtualiter, quando vult apponere causam? Responderetur eas tantum velle cenferi, quas in tali causa prævidere & præcavere poterat. Unde quamvis quis suâ culpâ excommunicetur, aut mittatur in carcerem, vel capiat ab infidelibus, aut incidat in infirmitatem, non est censendus velle omissionem audiendi sacrum, quæ inde sequitur, & postea peccare non audiendo: licet enim causa talis omissionis fuerint voluntaria, homo tamen moraliter non poterat, nec tenebatur eam in talibus causis prævidere, & præcavere, cum hoc prudentiam hominis superet. Si quis tamen die festo, quando debet sacrum audire, vellet ludere, vel dormire, aut sese inebriare, implicite & virtualiter vellet omissionem sacri, quia eam in his causis poterat & tenebatur prævidere, ac præcavere: & idem est de omissione recitandi horas canonicas, quando clericus projicit breviarium in mare.

ARTICVLVS V.

Utrum peccata commissionis & omissionis, ex eodem motivo procedentia, sint ejusdem speciei in esse moris?

165. CERTVM & indubitatum est, commissionem & omissionem, in esse physico consideratas, specie & plusquam specie inter se differre: habent enim se in hoc genere sicut affirmatio & negatio, & sicut ens & non ens, inter quæ nulla datur convenientia. Sed quia ea quæ sunt maxime diversa in esse naturæ, secundum esse moris possunt ad eandem speciem pertinere; sicut ad eandem speciem homicidij pertinet jugulatio, lapidatio, & perforatio; quamvis actus sint specie differentes secundum speciem naturæ, ut ait S. Doctor hic quæst. 72. art. 6. idem quærent Theologi utrum peccata commissionis & omissionis, ex eodem motivo procedentia, sint ejusdem speciei in esse moris? v. g. an si medicus, cui incumbit ex officio cura infirmi, medicinas ei necessarias ex proposito omittat propinando ut moriatur, & ex proposito occidat propinando noxias, utrumque sit ejusdem speciei in esse moris, & pro eodem peccato homicidij reputetur? Negant Curiel, Zumel, Vazquez, Philippus à S. Trinitate, & quidam alij Recentiores: Affirmant Cajetanus, Conradus, Medina, Aluarez, Martinez, Marcus à Serra, Salmanticenses, & alij. Cum quibus

166. Dico, peccata commissionis & omissionis esse ejusdem speciei in genere moris, si ad idem ordinentur, & ex eodem motivo procedant. Hæc est procul dubio mens S. Thomæ loco citato ubi

Tom. III.

A ait: *Si loquamur de specie peccati omissionis & commissionis formaliter, sic non differunt specie, quia ad idem ordinantur, & ex eodem motivo procedunt: avarus enim ad congregandam pecuniam & rapit, & non dat ea quæ dare debet; & similiter gulosus ad satisfaciendum gula, & superflua comedit, & jejunia debita pretermittit.*

Idem colligitur ex illo percelebri Ambrosij effato, si non pavisti (nempe esurientem cum id facere tenebatur) occidisti: his enim verbis S. Doctor non obscure declarat esse ejusdem rationis & malitiæ, omittere dare cibum egeno extremè indigenti, ac ipsum occidere, & utrumque ad speciem homicidij pertinere.

B Probatur etiam conclusio ratione quam S. Thomas loco citato insinuat. Actus humani & peccata habent speciem ex fine, ut patet ex art. 3. ejusdem quæst. & supra quæst. 18. art. 4. Ergo si ommissio & commissio ad idem ordinentur, & ex eodem motivo procedant, erunt ejusdem speciei in esse moris. Unde cum duplex sit finis, operis scilicet & operantis; & bonitas, vel malitia, sumpta ex fine operis, sit actui morali essentialis; quando commissio & ommissio ordinantur ad eundem finem operantis, ejusdem speciei accidentalis sunt, licet specie essentiali in ratione peccati distinguantur; ut patet si quis omissionem audiendi sacrum, & commissionem furti ordinet ad mæchiam, vel homicidium: quando autem ad eundem finem operis ordinantur, ejusdem sunt speciei essentialis in ratione peccati, & in genere moris, ut contingit quando commissio & ommissio ad idem vitium secundum speciem spectant.

C Potest adhuc suaderi conclusio alia ratione defumpta ex eodem S. Doctore 2. 2. quæst. 79. art. 1. quæ potest sub hac forma proponi. Ita proportionaliter se habent in genere mali facere malum, & omittere bonum ex eodem motivo, puta furari, & non restituere, sicut in genere boni se habent facere bonum, & omittere ex eodem motivo oppositum malum: At hæc duo non constituunt distinctas moraliter species: Ergo neque illa debent eas constituere. Major constat ex paritate rationis. Minor verò probatur ex doctrina D. Thomæ loco citato. Facere bonum & omittere malum, sunt partes integrantes ejusdem justitiæ, juxta illud Psal. 33. *Diverte à malo, & fac bonum: Quorum utrumque* (ait sanctus Doctor) *requiritur ad perfectum actum justitiæ: Sed partes integrales alicujus totius, quatenus tales sunt, non constituunt diversas species, sed spectant ad unam & eandem: sicut partes integrales domus, quatenus in genere artificiali sunt, pertinent ad eandem speciem artefacti; & partes integrales pœnitentiæ, ut contritio, confessio, & satisfactio, ad eandem speciem sacramenti: Ergo facere bonum, & omittere malum, non constituunt diversas moraliter species, sed ad unam & eandem virtutis speciem pertinent.*

Hæc ratio confirmari & illustrari potest exemplo motus physici, quod à Salmanticensibus adducitur. Etenim adæquata ratio istius motus duo includit, videlicet recessum seu fugam à termino à quo, & accessum ac prosecutionem termini ad quem; & licet in hoc involvantur duæ mutationes, una ab esse ad non esse, & alia à non esse ad esse, non tamen constituunt duas species motus, sed spectant ad unam & eandem, quæ incipit in recessu à termino à quo, & con-

Ddd ij